

Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk, Handlingsplan Region Gävleborg

Innehåll

1.	Syfte och omfattning	1
2.	Allmänt	2
2.1.	Lagen om nationella minoriteter	2
2.2.	Nationella minoriteter	2
2.3.	Nationella minoritetsspråk	2
2.4.	Grundskydd	3
2.5.	Förvaltningsområde (förstärkt skydd)	3
2.6.	Finskt förvaltningsområde	3
3.	Ansvar och roller	3
3.1.	Avdelningschef, avdelning Folkhälsa och hållbarhet	3
3.2.	Avdelningschef, avdelning Kultur Gävleborg	4
4.	Beskrivning	4
4.1.	Övergripande minoritetspolitiskt mål	4
4.2.	Områden riktlinjerna avser	4
4.2.1.	Rätt till information	4
4.2.2.	Rätt till språk och kultur	5
4.2.3.	Rätt till inflytande och delaktighet	5
4.3.	Statsbidrag - Finskt förvaltningsområde	6
5.	Plan för kommunikation och implementering	6
6.	Dokumentinformation	6
7.	Referenser	6

1. Syfte och omfattning

Syftet med handlingsplanen är att tydliggöra Region Gävleborgs ansvar och synliggöra organisationens minoritetsarbete som en del i arbetet med mänskliga rättigheter. Till handlingsplanen hör en aktivitetsplan som uppdateras årligen.

Handlingsplanen omfattar all verksamhet Region Gävleborg bedriver som har bäring på de områden lagen tydliggör som skyldigheter och ansvar enligt den reviderade minoritetslagstiftningen 1 januari 2019, enligt Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk, 2009:724 och Språklag, 2009:600.

För Region Gävleborg innebär det:

- En skyldighet att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och Region Gävleborgs ansvar.
- Att samråd med de nationella minoriteterna ska ske genom strukturerad dialog.
- Att barns och ungas möjlighet till inflytande och samråd särskilt ska främjas.
- Skyldighet att erbjuda enskild rätt att använda finska i kontakt med Region Gävleborg.
- Ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

- Skyldighet att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

2. Allmänt

2.1. Lagen om nationella minoriteter

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) har gällt i Sverige sedan januari 2010.

Den 1 januari 2019 reviderades lagen så att rättigheter och skyldigheter stärktes ytterligare. Kommunerna och Regionerna är nu till exempel skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete och dessa ska på begäran kunna lämnas ut till den myndighet som har uppföljningsansvar för lagen.

Lagen beskriver vilka rättigheter som minoriteterna har i hela landet och inom de speciella förvaltningsområden som finns för finska, meänkieli och samiska. Samtliga kommuner och andra myndigheter är skyldiga att informera minoriteterna om deras rättigheter. De är också skyldiga att skydda minoriteternas språk och kultur och särskilt viktigt är barns och ungas rätt att få utveckla sitt språk och sin kultur. Dessutom är kommuner och andra myndigheter skyldiga att via till exempel strukturerade samråd ge minoriteterna inflytande över frågor som berör dem.

2.2. Nationella minoriteter

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter, judar, romer, samer (som dessutom är Sveriges urfolk), sverigefinnar och tornedalingar. Detta innebär bland annat att individer som tillhör dessa minoriteter har särskilda rättigheter som rör språk, kultur och inflytande. Sverige har alltid varit ett mångkulturellt och flerspråkigt land. Erkännandet av Sveriges historiska nationella minoriteter är en viktig demokratisk princip som utgår från internationella konventioner och i grunden handlar det om mänskliga rättigheter. De nationella minoriteterna har funnits i det geografiska område som idag utgör Sverige sedan historisk tid, och har därmed samma rätt att behålla och utveckla sina språk och kulturer som majoritetsbefolkningen. Genom historien har de nationella minoriteterna i Sverige utsatts för olika former av diskriminering. Därför är erkännandet och de rättigheter som medföljer en viktig markering från samhällets sida att staten har ett ansvar för att skydda de nationella minoriteternas rättigheter.

2.3. Nationella minoritetsspråk

Det finns fem erkända nationella minoritetsspråk i Sverige: finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska, därtill hör även samtliga varieteter. Erkännandet innebär att samhället har ett särskilt ansvar för att dessa språk ska kunna fortleva, utvecklas och föras vidare till nästa generation. En enig riksdag har slagit fast att språken utgör en del av Sveriges gemensamma kulturhistoria och att det är en viktig uppgift för samhället att språken inte ska gå förlorade.

2.4. Grundskydd

Minoritetslagen har ett antal allmänna bestämmelser som också benämns som grundskydd. Grundskyddet innebär att lagen gäller hela landet och omfattar samtliga fem nationella minoriteter: judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar samt urfolket samer. Grundskyddet regleras i minoritetslagens inledande paragrafer som slår fast att:

- förvaltningsmyndigheter ska när det behövs på lämpligt sätt informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter enligt denna lag (3 §)
- det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken (4 §, även 8 § i språklagen)
- det allmänna ska främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige (4§)
- barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt (4§)
- förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor (5§)
- I lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket finns särskilda bestämmelser om konsultationer med det samiska folket.

2.5. Förvaltningsområde (förstärkt skydd)

I förvaltningsområdena finns ett förstärkt skydd för samiska, finska respektive meänkieli. Där har enskilda bland annat rätt att använda minoritetsspråket i sina kontakter med myndigheter och att få tillgång till förskoleverksamhet och äldreomsorg på minoritetsspråket. Kommuner och Regioner i förvaltningsområden får statsbidrag för att täcka de extra kostnader som lagstiftningen kan medföra.

2.6. Finskt förvaltningsområde

Region Gävleborg är sedan december 2010 del av det finska förvaltningsområdet. Det medför rättigheter för den sverigefinska befolkningen som är bosatt i Gävleborgs län enligt [lagen \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#), som trädde i kraft 1 januari 2010.

Region Gävleborg samt fyra kommuner i länet: Gävle, Hofors, Sandviken och Söderhamn ingår i finskt förvaltningsområde. De personer som vill använda finska i kontakten med Region Gävleborg har således rätt att göra detta både muntligt och skriftligt.

3. Ansvar och roller

3.1. Avdelningschef, avdelning Folkhälsa och hållbarhet

Avdelning Folkhälsa och hållbarhet ansvarar för samordning genom att upprätta riktlinjer och planer (*handlingsplan och aktivitetsplan*), ansvarar för fördelning

samt redovisning av statliga medel, att bjuda in till strukturerade samråd samt följa upp organisationens arbete. Avdelningen ansvarar även för att uppdatera och sprida information om Sveriges nationella minoriteters rättigheter via www.regiongavleborg.se/nationella-minoriteter

3.2. Avdelningschef, avdelning Kultur Gävleborg

Avdelning Kultur Gävleborg bedriver regional samverkan kring Sveriges nationella minoriteter, främst den sverigefinska, genom två huvudsakliga initiativ:

- Ett samarbete mellan Kultur Gävleborg och kommunernas samordnare för arbete med Sveriges nationella minoriteters kultur och minoritetsspråk, särskilt Sverigefinnarna och Kalé-romers.
- Omvärldsbevakning och spridning av information kring Sveriges nationella minoriteters kultur och nationella minoritetsspråk på webbplatsen www.regiongavleborg.se/minoritet

4. Beskrivning

Riktlinjer för organisationens minoritetsarbete uppdateras lämpligen vart fjärde år enligt SOU 2017:60 och i propositionen 2017/18:199, *En stärkt minoritetspolitik*. Den specifika aktivitetsplan som beskriver Region Gävleborgs insatser kopplade till statsbidrag till Regioner i förvaltningsområde revideras årligen. Det sker i dialog med representanter för den sverigefinska minoriteten samt Kalé-romer i länet.

4.1. Övergripande minoritetspolitiskt mål

Ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjlighet till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så de hålls levande (prop.1998/99:143).

Region Gävleborg

- Synliggör och sprider kunskap om nationella minoriteter och då särskilt sverigefinnar och Kalé-romers rättigheter inom finskt förvaltningsområde.
- Verkar för att främja och utveckla nationella minoriteters kultur och nationella minoritetsspråk.

4.2. Områden riktlinjerna avser

4.2.1. Rätt till information

Rätt till information (informationsskyldigheten i 3 §)

Region Gävleborg ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och Region Gävleborgs ansvar.

Det är viktigt att kommuner och landsting har ett genomtänkt informationsarbete för samtliga nationella minoriteter och att informationen är synlig och lättillgänglig.

För att uppmuntra språkanvändning och synliggörande av minoritetsspråken bör information inte bara ges på svenska utan även på minoritetsspråken. Det kan till exempel handla om kontaktinformation, den viktigaste samhällsinformationen och den mest efterfrågade informationen på webbplatsen. Men vilken information som ska finnas på nationella minoritetsspråk bör diskuteras i samråd med representanter för Sveriges nationella minoriteter i länet.

Läs mer i Språkrådets [rapport](#) ”Vägledningen för flerspråkig information - praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser”.

4.2.2. Rätt till språk och kultur

Rätt till språk och kultur (skyldighet att främja språk och kultur i 4 §)

Region Gävleborg främjar de nationella minoriteternas möjligheter att utveckla och behålla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

Flerspråkighet och kulturell mångfald är en rikedom, en styrka, som behöver stöd. Regional kulturplan Gävleborg betonar betydelsen av de nationella minoriteterna och nationella minoritetsspråk för kultur och konst i länet. Kultur Gävleborg, tillsammans med samtliga kulturaktörer med regionalt uppdrag, stöttar arrangemang och projekt kopplade till Sveriges nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk. Kultur Gävleborg omvärldsbevakar och sprider information om Sveriges nationella minoriteters kultur och nationella minoritetsspråk på www.regiongavleborg.se/minoritet.

4.2.3. Rätt till inflytande och delaktighet

Rätt till inflytande och delaktighet (skyldigheten att samråda och ge möjlighet till inflytande 5 §)

Samrådsskyldighet sker genom strukturerad dialog.

Tydligt syfte och förväntan på deltagarna

- Rätt målgrupp (Brett eller riktat).
- Representativa samrådsgrupper: ålder, könstillhörighet och språkvarietet.
- Underlag i god tid.
- Fundera kring tid och plats för deltagande på jämlika villkor.
- Bör ske med den som är ansvarig.
- Rutiner för hur deltagare i samråd får information om fortsatt process och beslut.

För att kunna nå barn och unga och ge dem möjlighet till inflytande i minoritetsfrågorna behöver Region Gävleborg ta hänsyn till att barn och unga i mindre utsträckning än tidigare är organiserade genom föreningar och överväga nya former för samråd. Detta kan bland annat ske genom att de unga söks upp i sin egen miljö, till exempel i skolan, via modersmålsundervisningen, på sociala medier, fritidsgårdar, folkbibliotek och intresseföreningar.

På [barnombudsmannens webbplats](#) finns exempel på verktyg och metoder för dialog med barn och unga.

4.3. Statsbidrag - Finskt förvaltningsområde

Region Gävleborg erhåller ett årligt statsbidrag för att genomföra det merarbete som lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk medför. Denna summa förväntas täcka sådana kostnader som detta arbete kan ge upphov till och som inte Region Gävleborg är skyldig att genomföra genom annan lagstiftning.

Statsbidragen fördelas inom Region Gävleborg efter förvaltningsövergripande tjänstemannaberedning och i dialog med sverigefinska representanter och Kaléromer.

Möjliga användningsområden:

- Dialog och samråd.
- Kartläggning av behov och resurser.
- Informationsinsatser och översättningar.
- Kultur och språkinsatser.
- Synliggörande av minoriteter och minoritetsspråk, till exempel skyltning.
- Del av personalkostnader.
- Utarbeta handlingsplaner/policy och uppföljningssystem.

5. Plan för kommunikation och implementering

Handlingsplanen implementeras i linjeorganisationen samt kommuniceras via samråd med nationella minoriteter, med webbplatsen www.regiongavleborg.se/nationella-minoriteter som huvudkanal.

6. Dokumentinformation

Handlingsplan och aktivitetsplan har tagits fram i samverkan mellan Hållbarhetsförvaltningens samordningsfunktion för Sveriges nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk samt Kultur Gävleborgs strateg med ansvar för Sveriges nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk.

7. Referenser

Dokumentnamn	Plats
Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk	Riksdagen.se
Förordning (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk	Riksdagen.se
Språklag (2009:600)	Riksdagen.se

Dokumentnamn	Plats
Minoritet.se (webbplats på uppdrag av Regeringen)	minoritet.se
Nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk, Region Gävleborg	regiongavleborg.se
Bilaga: Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk, aktivitetsplan 2022	Platina

Kopians giltighet garanteras endast utskriftsdatumet